

4. Sternberg, R., & Lubart, T. (1995). *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*. Free Press.
<http://psycnet.apa.org/record/1995-97404-000>

УДК 613.955:004.7

Юрій Семенюк,

директор КЗ «Одеська спеціальна школа № 93

Одеської обласної ради»

БЕЗПЕКОВІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Цифрове середовище – усі засоби та способи, які дають змогу взаємодіяти в інтернеті: смартфони й планшети, ігри й соціальні мережі [1].

Сьогодні інтернет – повноцінна частина нашого життя, потужний ресурс для навчання, розвитку та здобуття знань, комунікації, соціалізації та самореалізації, але виключно при правильному використанні.

Через відсутність цифрової грамотності та необізнаність з онлайн-ризиками, у зв'язку з хибною думкою дітей про те, що вони завжди вчиняють правильно (брак життєвого досвіду), у цифровому середовищі піддаються загрозам фізичне та психічне здоров'я учнів, їхнє соціальне благополуччя та матеріальне благополуччя їхніх родин. Часом під загрозою опиняється й національна безпека.

У період воєнного стану спостерігається загострення наявних загроз і небезпек у цифровому середовищі для дітей як молодшого, так і старшого шкільного віку, а також з'являються нові виклики, неприйнятні для мирного часу.

На відміну від дорослих, діти та підлітки більш вразливі до онлайн-ризиків та загроз у цифровому середовищі через низку причин:

- брак життєвого досвіду. Часто діти вважають, що завжди вчиняють правильно;
- не вміють (не можуть) сказати «НІ», навіть коли

- усвідомлюють загрозу;
- невпевненість у собі і, як результат, податливість до маніпуляцій в інтернеті;
- страх соціальної ізоляції – залишитися поза межами спільноти чи групи;
- страх, що дитині не повірять (батьки, учителі, однолітки);
- брак уваги та спілкування в реальному житті. Невміння вибудовувати соціальні зв'язки;
- потенційний інтерес до забороненого, зокрема до заблокованих російських інтернет-ресурсів;
- страх та невизначеність в умовах обставин непереборної сили.

До основних загроз для дітей і підлітків у цифровому середовищі в умовах воєнного стану належать:

1. Комп'ютерна залежність, яка проявляється в нав'язливому бажанні проводити все більше часу за комп'ютером та/або в мережі «Інтернет». Супроводжується втратою відчуття часу, порушенням зв'язків із навколишнім світом, почуттям невпевненості, безпорадності, страху самостійного прийняття рішень і відповідальності за них.

2. Доступ до небажаного контенту – матеріали непридатного для дітей чи протизаконного змісту: порнографічні, такі, що пропагують алкоголь, наркотики, психотропні речовини (виготовлення та вживання), використання зброї та боєприпасів, вибухових речовин тощо.

3. Інтернет-шахрайство. Фішинг або мобільне шахрайство як способи здійснення злочинів із використанням сучасних технологій, розкриття та крадіжка персональних даних, конфіденційної інформації.

4. Ігроманія – надмірна зацікавленість мережевими або індивідуальними (зокрема азартними) комп'ютерними іграми та нестримний потяг до них, втрата інтересу до будь-чого, що не стосується ігор.

6. Кібероніоманія – неконтрольовані покупки в інтернет-магазинах, без необхідності їх придбання та врахування власних фінансових можливостей.

7. Кіберсексуальна залежність та секстинг. Кібергрумінг.

Нездоланий потяг до обговорення сексуальних тем на еротичних чатах і телеконференціях, відвідування порнографічних сайтів, а також фотографування себе у роздягнутому вигляді на камеру телефона або комп'ютера з метою пересилки знімків. Кібергрумінг – входження в довіру до дитини з метою використання її у сексуальних цілях в реальному житті.

9. Кіберагресія – відвідування сайтів агресивної (що пропагують ксенофобію, тероризм, расову та релігійну нетерпимість) і аутоагресивної (кіберсуїцид, онлайн-суїцид, суїцидальні домовленості, інформаційні ресурси про застосування засобів для суїциду з описом їх дозування і вірогідності летального результату) спрямованості. Нанесення собі чи іншим травм і каліцтв. Особливо хочу виділити деякі елементи кіберагресії:

«Групи смерті» – певна група злочинців, які, маніпулюючи дитячою свідомістю, домагаються повного підкорення волі дитини, дають завдання, пов'язані з виконанням дій, що можуть спричинити шкоду здоров'ю або взагалі позбавити життя. Такі групи зосереджені в інтернет-мережах, розраховані на підлітків і мають назви: «Синій кит», «Кити пливуть вгору», «Розбуди мене о 4.20», F57, F58, «Тихий дім» та ін.

Поширення деструктивної субкультури – потенційно небезпечної, такої, що завдає психологічної, моральної, матеріальної та фізичної шкоди її представникам і суспільству в цілому.

10. Челендж (англ. *Challenge* «виклик») – жанр інтернет-роликів, у яких блогер виконує завдання на відеокамеру і, розмістивши його в мережі, пропонує іншим повторити. Найбільш небезпечними челенджами є ті, що пов'язані з удушенням, утопленням, підвішуванням, підпалюванням, обмороженням, опіками, ударами струмом, поїданням неістівних предметів та речовин, виготовленням та вживанням наркотичних речовин. У період воєнного стану – загострено дитячий інтерес до розбирання та виготовлення зброї, вибухонебезпечних предметів.

11. Кібербулінг – одна з форм переслідування та цькування дітей і підлітків з використанням цифрових технологій. Залякування, приниження, провокування гніву, неповаги,

сексизму, расизму, ненависті.

12. Вірусне зараження комп'ютера. Проникнення на комп'ютер «жертви» спеціальних програм, що створюють перешкоди у роботі, та шпійонських програм, які крадуть конфіденційну інформацію та здійснюють інші деструктивні дії.

13. Технології штучного інтелекту. Спілкування в чат-ботах за умови недотримання безпекових моментів, а також виконання домашніх та самостійних робіт ресурсами штучного інтелекту, що позбавляє дитину критичного мислення та необхідності пошуку інформації.

14. Інтернет-тероризм. Небезпечні дії без заподіяння фізичної шкоди, погрози зброєю чи вибухівкою, фіктивне мінування, пограбування, інсценування власного викрадення чи іншої особи.

15. Поширення проросійських наративів. Поширення трактування (опису) тих чи інших подій у політичній, культурній, науковій чи релігійній сферах з погляду проросійської пропаганди як спроба виправдання вторгнення російських військ в Україну, інших воєнних злочинів.

16. Оприлюднення інформації (в режимі реального часу) про розташування (дані геолокації), кількість та переміщення військової техніки та особового складу сил національного спротиву України.

17. Оприлюднення інформації (в режимі реального часу) про ворожі обстріли, наслідки влучання російських ракет чи дронів.

18. Вербування іноземними спецслужбами. Через інтернет-мережі підлітків намагаються завербувати для співпраці з іноземними спецслужбами. Інколи спецслужби росії намагаються «використовувати» підлітків для збору потрібної їм інформації, подаючи це як комп'ютерну гру або обіцяючи грошову винагороду.

Складність виявлення, вчасність та ефективність реагування на інтернет-загрози в період воєнного стану полягає в наявності небезпек в усіх трьох комунікативних сегментах цифрового середовища, які використовують діти та підлітки, – спілкуванні, навчанні, розвитку та розвагах.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська школа онлайн. <https://lms.e-school.net.ua/>

2. Енциклопедія сучасної України. <https://esu.com.ua/>
3. Словник Інтернет – загроз. http://bespekain.blogspot.com/p/blog-page_12.html
4. Судово-юридична газета України. <https://sud.ua/uk/news/ukraine/263935-kibergruming-chto-eto-takoe-i-kak-zaschitit-svoego-rebenka>
5. РБК –Україна. <https://www.rbc.ua/ukr/stylar/ohota-detey-sotssetyah-rabotayut-gruppy-smerti-1615534242.html>
6. Сайт м. Одеса 048.ua <https://www.048.ua/ru/news/3555366/cvk-redan-uze-v-odesse-cem-opasna-novaa-subkultura-prisedsaa-k-nam-iz-rossii>

УДК 37.09:374

Наталія Скрипниченко,

*директор Центру професійного розвитку
педагогічних працівників управління освіти
Торецької міської військово-цивільної адміністрації
Бахмутського району Донецької області*

СИСТЕМА РОБОТИ В ГРОМАДІ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Війна і, як наслідок, закриття шкіл і дитячих садків, оптимізація мережі призвели до об'єднання закладів освіти та переходу на дистанційне навчання. Розташування міста в зоні активних бойових дій та обов'язкова евакуація населення створили незрозумілу та нестабільну ситуацію серед громадян, змусили мешканців стати вимушеними переселенцями. Підвищився рівень стресу. Усі ці чинники істотно погіршили ситуацію в освіті громади та призвели до певних освітніх втрат. Звісно, сама собою ситуація не виправиться. Необхідні цільові заходи, щоб допомогти учням надолужити втрачене. Для подолання цих негативних тенденцій Торецький ЦПРПП спільно із закладами освіти розробив дорожню карту. Це система роботи з визначеної проблеми.

Перш ніж упроваджувати той чи той захід, обов'язково потрібно здійснити діагностику рівня успішності учнів, адже